

Drie Sterren Lezen voor zwakke lezers

Willy van Elsäcker & Peter Korst, onderwijsadviseurs in het Team Taal van het HCO in Den Haag. Willy van Elsäcker is tevens werkzaam bij het Expertisecentrum Nederlands in Nijmegen

Inleiding

Veel scholen zijn bezig hun leesonderwijs te vernieuwen. Zij zien de nadelen van het technisch lezen in niveaugroepen en richten hun leesonderwijs anders in. Ze kunnen ervoor kiezen om dit te doen volgens de principes van het zelfstandig, motiverend lezen (zie Interactief Lezen en Schrijven, Van Elsäcker & Verhoeven, 2001). Hierbij mogen de kinderen vanaf AVI-4 zelf een boek kiezen en dit zelfstandig lezen. De meeste kinderen doen hiermee meer lees oefening op dan bij het lezen in niveaugroepjes. Toch is er in iedere groep vaak wel een aantal leerlingen dat niet voldoende vooruitgaat. Onderzoek en recente inspectierapporten wijzen uit dat de percentages zwakke lezers per school enorm kunnen verschillen. Waar op de ene school sprake is van 3 tot 5 procent uitval, kan dat op een andere school aan het eind van groep 3 en 4 wel oplopen van 15 tot 20 procent (zie Onderwijsverslag 2004/2005 van de inspectie van onderwijs, april 2006). Deze verschillen zijn niet terug te voeren op verschillen in schoolpopulatie maar op de kwaliteit van het leesonderwijs en de leesinstructie die scholen bieden. Als een school dus meer dan 5 procent uitvallers heeft, is het zaak om het leesonderwijs eens tegen het licht te houden en te kijken wat hieraan verbeterd kan worden. Eén manier om dit te doen is het verbeteren van de leesinstructie. Met het Drie Sterren Lezen kan de onderwijsadviseur de leerkracht een instrument in handen geven waarmee de leesprestaties van de meeste zwakke lezers sterk verbeteren. Door op deze manier te werken wordt tevens de deskundigheid van de leerkracht vergroot.

Wat is het Drie Sterren Lezen?

Drie Sterren Lezen is een instructiemethode voor zwakke lezers. In Nederland bestaan verschillende instructiemethoden voor zwakke lezers, waarvan het ELLO (Effectief Lerend Lezen Ondersteuningsprogramma) een voorbeeld is. Het positieve effect van ELLO wordt met onderzoek gestaafd (zie Evaluatierapport ELLO, Van de Ven & Verhoeven, Vakgroep Orthopedagogiek, 1997). Ook in de VS en Groot-Brittannië zijn de positieve effecten van Reading Recovery, een soortgelijk programma van Clay (1993), meerdere malen in onderzoek aangetoond. In de praktijk wordt ELLO echter weinig gebruikt. Het probleem is dat er per dag een uur met de zwakke lezers gewerkt moet worden. Maar weinig scholen hebben de middelen om dit te realiseren. Toen dan ook in een Amerikaans vaktijdschrift het zogenaamde Light Bulb Reading (Vogt & Nagano, 2003) besproken werd, een variant op Reading Recovery, die aanzienlijk minder tijd en menskracht vergt maar toch goede resultaten heeft, waren we binnen het Team Taal van het HCO zo enthousiast dat we besloten om een dergelijke variant op de ELLO aanpak te ontwikkelen.

Drie Sterren Lezen bevat elementen van zowel ELLO als Light Bulb Reading. De aanpak wordt Drie Sterren Lezen genoemd omdat de kinderen in de loop van het programma sterren kunnen verdienen. De zwakke lezer wordt gedurende een periode van 10 tot 16 weken dagelijks een kwartier individueel begeleid bij het lezen. Aan het einde van het traject krijgt het kind een diploma met drie sterren. Leerkrachten die met het Drie Sterren Lezen willen werken, kunnen er na een korte training en een coachingsronde mee aan de slag.

Doel en doelgroep

Het belangrijkste doel van het Drie Sterren Lezen is het vloeiend, foutloos en op tempo leren lezen en het leren inzetten van leesstrategieën, maar ook aan het vergroten van leesbegrip en leesplezier wordt gewerkt. Het belangrijkste kenmerk van de aanpak is dat het kind leert bij een probleem zelfstandig een juiste leesstrategie te gebruiken. Hierdoor leren kinderen zelf verantwoordelijkheid te nemen voor het leerproces en ervaren ze dat zij zelf iets kunnen doen aan hun leesprobleem. Dit besef is de eerste stap op weg naar succes. Ervaringen met het Drie Sterren Lezen op twee basisscholen en een SBO-school in Den Haag laten zien dat de meeste leerlingen flink vooruit gaan, tot 4 AVI-niveaus in één traject van 10 tot 16 weken.

De aanpak is in de eerste plaats geschikt voor kinderen in groep 3 en 4 die de eerste stadia van het aanvankelijk lezen achter de rug hebben en bij wie de leesontwikkeling stagneert. Maar ook oudere kinderen in groep 5 tot en met 8 met een leesachterstand kunnen er baat bij hebben. Wel blijft er vaak een beperkte groep kinderen (3 tot 5 procent) over met dusdanige zware leesproblemen dat een intensievere begeleiding noodzakelijk is. De aanpak is dus het meest geschikt voor zwakke lezers die niet in de categorie zwaar dyslectisch vallen.

Een secundair doel is dat leerkrachten die met de Drie Sterrenaanpak werken een beter inzicht krijgen in de leesproblemen die leerlingen kunnen hebben en beter in staat zijn om de kinderen een strategie aan te reiken die toegesneden is op hun specifieke situatie. Deze vaardigheid komt tevens van pas bij het geven van leesinstructie aan de hele groep.

Organisatie

Het is van belang dat alle deelnemende leerkrachten goed bekend zijn met de aanpak van het Drie Sterren Lezen en hiermee van te voren geoefend hebben in een (kort) trainingstraject. In de praktijk is het goed te doen om twee kinderen tegelijk te helpen door 's morgens een kwartier met de ene en 's middags een kwartier met de andere leerling te werken. Terwijl de leerkracht met de zwakke lezers aan de instructietafel zit, zijn de andere kinderen bezig met zelfstandig lezen of zelfstandig werken. Zo kunnen per groep jaarlijks zo'n zes leerlingen individueel geholpen worden. Eventueel kan hierbij de hulp ingeroepen worden van een andere deskundige, zoals een IB-er of RT-er die bekend is met de aanpak. We geven er echter de voorkeur aan dat de groepsleerkracht zelf met de zwakke lezers werkt, omdat hij/zij de eerstverantwoordelijke is voor het leesonderwijs in de groep en dus goed op de hoogte moet zijn van de leesproblemen van de kinderen. De groepsleerkracht is dan ook veel beter in staat om in de reguliere leeslessen aan te sluiten bij de behoeften van de zwakke lezers.

Implementatie van het Drie Sterren Lezen

De onderwijsadviseur kan in overleg met de school bepalen welke leerkrachten voor de training in aanmerking komen. Dit zijn in ieder geval alle groepsleerkrachten met zwakke lezers. Een training Drie Sterren Lezen kan er als volgt uitzien:

1. Vooroverleg met directie.
2. Startbijeenkomst: De materialen worden uitgedeeld, alle leerkrachten krijgen het Drie Sterren Pakket. De onderwijsadviseur geeft uitleg bij de bijlagen en vertoont het instructiefilmpje van de cd-rom.
3. De leerkrachten gaan aan de slag met één leerling en observeren deze gedurende drie of vier leessessies. Daarna vullen ze een analyseformulier in en maken een handelingsplan voor dit kind.
4. Eerste coachingsronde: De leerkrachten worden gecoacht tijdens een leessessie (per leerkracht kost dit 15 minuten observatie en 15 tot 30 minuten nabespreking).
5. Vervolgbijsamenkomst: De analyseformulieren en handelingsplannen van de leerkrachten worden besproken.
6. Tweede coachingsronde: De leerkrachten worden nogmaals gecoacht.

7. Evaluatiebijeenkomst: Ervaringen en knelpunten worden besproken.
8. Vervolg: De leerkrachten nemen er nog een leerling bij, zodat ze nu per dag met twee leerlingen lezen, bijvoorbeeld 's morgens een kwartier met de één en 's middags een kwartier met de ander.

Benodigdheden:

- Veel leuke leesboeken van diverse genres en niveaus. Het leesniveau van de boekjes moet net boven het leesniveau van de leerling liggen, bijvoorbeeld één AVI-niveau boven beheersingsniveau.
- Schrift of map om de vorderingen van het kind in bij te houden.

Onderdelen van het pakket Drie Sterren Lezen:

- Handleiding
- Lijst Leesproblemen
- Voorbeelden van Analyseformulier en Handelingsplan
- 6 voorbeelden van Strategiekaarten
- Letterkaartjes
- Diploma met 3 sterren (voor- en achterkant)
- Cd-rom met bijlagen en kort instructiefilmpje

Hierna volgt de handleiding voor de leerkrachten:

WERKWIJZE DRIE STERREN LEZEN

Voorbereiding

Leg bij elke leessessie van tevoren vier à vijf boekjes klaar die iets boven het niveau van het kind zijn. Houd zoveel mogelijk rekening met de interesses van het kind. Het ene kind houdt meer van verhalende, het andere meer van informatieve boeken. Ook prentenboeken kunnen geschikt zijn. Kies boeken met niet al te veel tekst per pagina. Het is belangrijk dat het kind zelf mag kiezen welk boek het wil lezen. In het begin kiezen kinderen vaak het gemakkelijkste boek, maar naarmate ze meer zelfvertrouwen krijgen, gaan ze meer op de inhoud en op hun eigen interesse letten. Dit is gunstig voor de leesmotivatie.

De eerste drie sessies: Observeren

Als u met een kind begint met het Drie Sterren Lezen, gebruikt u de eerste drie leessessies om erachter te komen wat voor soort 'leesfouten' het kind maakt. Hierbij kunt u de *Lijst Leesproblemen* gebruiken die deel uitmaakt van de Drie Sterrenaanpak. In de lijst worden tevens suggesties gegeven voor geschikte strategieën bij de diverse problemen.

Als een kind veel soorten fouten maakt en er dus veel verschillende strategieën gebruikt moeten worden, beperk u in het begin dan tot de belangrijkste. Maak een lijst met strategieën die nuttig zijn voor het kind en breng een volgorde van belangrijkheid aan. Met andere woorden: bekijk welke strategie voor het kind in dit stadium het meeste effect zal hebben. Gebruik hiervoor het *Analyseformulier*. Leer per keer niet meer dan één of twee strategieën aan. Pas als een strategie helemaal goed gaat, en het kind deze zelfstandig zonder hulp gebruikt, kunt u een volgende strategie van de lijst introduceren. Stel voor het kind een *Handelingsplan* op waarin u aangeeft aan welke strategieën u met het kind wilt werken en in welke volgorde.

HOE ZIET EEN SESSIE DRIE STERREN LEZEN ERUIT?

Het Drie Sterren Lezen bestaat uit een introductie (3 minuten), het hardop voorlezen door de leerling (10 minuten) en een nabespreking (2 minuten). Het is belangrijk dat de acht stappen die hierna beschreven worden, ook echt allemaal aan de orde komen bij elke leessessie,

omdat alle stappen hun eigen belangrijke functie hebben. Cruciaal is bovendien dat er een gezellige, ontspannen sfeer is tijdens de sessies, waarin het kind zich veilig voelt en waarbij de nadruk ligt op wat het kind zelf al kan en zelf kan verbeteren.

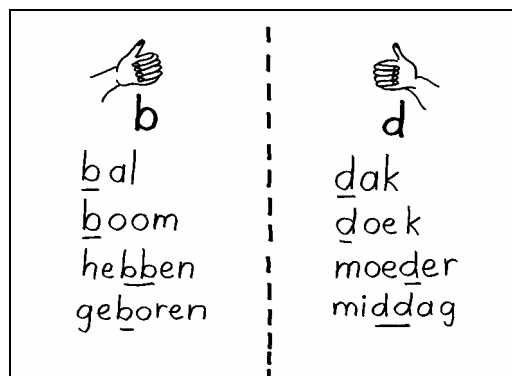
INTRODUCTIE (3 minuten)

1. Boek kiezen

Het kind gaat tegenover u zitten aan de instructietafel. U leest de notities van de vorige dag door, terwijl het kind een boekje kiest uit de stapel van vijf. De aantekeningen kunnen in een map met een losbladig systeem worden bijgehouden. U kunt ook per kind een schrift nemen. Noteer bij elke sessie de datum, de titel van het boek, de gemaakte fouten en de gelezen pagina's.

2. Strategie bespreken

U hebt een handelingsplan gemaakt en weet dus welke strategie u het kind wilt leren. Leg de eerste keer de strategie uit en doe hem hardop denkend voor. Doe net of u zelf een kind bent dat met dit probleem worstelt en probeer het probleem hardop denkend op te lossen. Bij de meeste strategieën is een kaart te gebruiken en/of een handgebaar. Een handgebaar kan bijvoorbeeld zijn bij kinderen die de 'd' en de 'b' vaak verwisselen: het ophouden van de linker of de rechtervuist, waarbij de duimen omhoog gestoken zijn. De rechtervuist staat voor de 'd' en de linker voor de 'b'. Omdat u tegenover het kind zit, dient u uw hand zo te draaien dat het kind de vuist met de 'd' en de 'b' op de juiste wijze voor zich ziet. Leg uit aan de kinderen wat de functie van de strategiekaart of het handgebaar is: als ze deze zien, moeten ze de afgesproken strategie gebruiken en kunnen ze hun fout zelf verbeteren.

In het begin geeft u uitleg en gebruikt u de strategiekaart en/of het handgebaar. Als dit meerdere keren gedaan is, kunt u het kind stimuleren zelf de kaart aan te wijzen of het handgebaar te maken. Nog later is de kaart of het handgebaar niet meer nodig. De kinderen kunnen dan zonder onderbreking zichzelf verbeteren en doorlezen. De ondersteuning van de leerkracht wordt dus geleidelijk aan minder, net zolang tot de kinderen de strategie onder de knie hebben en deze zonder hulp gebruiken. De leerkracht kan op dezelfde manier ook een kaart maken voor kinderen die moeite hebben om de 'p' van de 'd' of de 'b' te onderscheiden.

3. Voorspellen

Het kind kiest een boek. Vraag waarom het kind dat boek gekozen heeft. Het kind kijkt het boek door, doet een paar voorspellingen. Stel indien nodig vragen als: *Waar zal het over gaan, denk je?* (Aanwijzing: *Kijk naar plaatjes, titel, achterflap*). Denk in het begin eventueel hardop: *Ik denk dat het daar-en-daar over gaat want....*

Dunne boeken en prentenboeken worden soms in één keer uitgelezen. Het is geen probleem als een kind zo'n boek de volgende dag nog een keer wil lezen. Leg ditzelfde boek echter

een derde keer niet meer bij de stapel van vijf. Als een dikker boek niet uitgelezen is, mag het kind kiezen: of het boek uitlezen tijdens het zelfstandig lezen, of er bij de volgende leessessie mee verder gaan. Wel maakt het kind elk dag weer de keuze uit vijf boeken. Het kan dus elke dag opnieuw beslissen of het door wil gaan met een eerder gekozen boek, of liever stopt en een nieuw boek neemt.

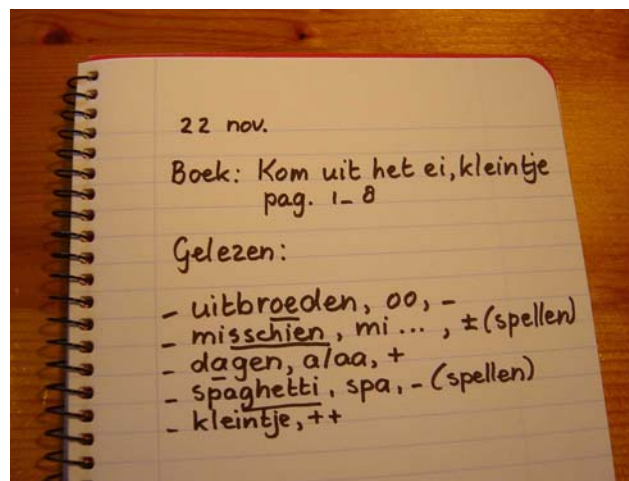
LEZEN (10 minuten)

4. Tekst hardop voorlezen

Het kind leest hardop voor uit het boek. Door de fouten die het kind maakt, krijgt u inzicht in de leesproblemen van het kind. Zelfcorrectie is een belangrijk element van de Drie Sterrenaanpak; het is belangrijk dat het kind leert de eigen fouten te verbeteren. Geef het kind daarom bij een leesfout altijd eerst de kans om zichzelf te corrigeren; laat de zin gewoon uitlezen zonder in te grijpen. Als het kind de fout niet heeft opgemerkt en door wil lezen, wijs dan op één van de strategiekaarten die van tevoren besproken zijn, of wijs met pen of potlood het woord (of het leesteken) aan dat fout is gelezen. Als het kind zichzelf dan nog niet op juiste wijze corrigeert, verbetert u het kind op tactvolle wijze. Verbeter niet te veel; als het kind aan de lopende band fouten maakt, is het boek te moeilijk en moet er een eenvoudiger exemplaar gezocht worden. Als het kind daarentegen helemaal geen fouten leest, is het boek te gemakkelijk en dient er een moeilijker exemplaar aangeboden te worden. Als het kind een fout maakt die niet onder de behandelde strategieën valt, probeer ook dan het kind zelf de fout te laten verbeteren, door het 'foute' woord met een potlood aan te wijzen. Helpt dit niet, zeg het woord dan voor of geef een hint maar besteed niet teveel tijd aan uitleg hierbij.

5. Notities maken

Maak snel en kort notities tijdens het lezen. Deze notities worden na het lezen met het kind besproken. Het is belangrijk dat u het woord noteert dat fout gelezen werd en ook welke fout er gemaakt werd. Verder noteert u ook of het kind de fout zelfstandig verbeterde, of hierbij uw hulp nodig had. Hierna volgt een voorbeeld van een notatie uit het schrift van Anita, een zwakke lezer uit groep 4. U kunt ook andere symbolen gebruiken voor de foutennotatie maar spreek wel eenzelfde manier af binnen de school.

Toelichting: Wat Anita fout las, is onderstreept. Achter het woord staat wat ze wel las in plaats van het onderstreepte deel. Een - achter het fout gelezen woord betekent: voorgezegd, een ± betekent: zelf verbeterd met beetje hulp, + betekent: zelfstandig verbeterd, ++ betekent: moeilijk woord waar eerst moeilijkheden mee waren nu in één keer goed gelezen.

6. Aandacht voor de inhoud van het verhaal

Als u instructie naar aanleiding van een fout geeft, doe dit dan zo kort mogelijk. De meeste tijd moet besteed worden aan 'echt' lezen en aan het begrip van de tekst. Stel dus gedurende het lezen ook af en toe begripsvragen (zoals: *Waarom deed hij dat?*) en laat het kind voorspellen (*Hoe zal dit aflopen? Wat zal er nu gebeuren, denk je?*). Het gaat erom dat het kind leert van het verhaal te genieten.

NABESPREKING (2 minuten)

7. Samenvatten

Na 10 minuten stopt het kind met lezen en geeft in een paar zinnen een samenvatting van het gelezene. Indien nodig helpt u het kind op weg met een stimulerende vraag. Of u doet hardop denkend voor hoe je een samenvatting geeft.

8. Strategiegebruik nabespreken

Besprek samen wat er al goed ging en wat er nog beter zou kunnen aan de hand van de gemaakte aantekeningen. *Werd de strategie goed gebruikt?* Het is niet de bedoeling dat alle fouten breed uitgemeten worden. De nadruk dient te liggen op wat er al goed ging.

Als de oorzaak van het probleem een gebrek aan letterkennis is, geef het kind dan een opdracht mee om in de klas bepaalde letters of lettercombinaties te oefenen. Hierbij kunnen de *Letterkaartjes* van alle afzonderlijke letters, tweeklanken en meerklanken gebruikt worden die onderdeel uitmaken van het Drie Sterrenpakket.

Het diploma

Het vooruitzicht van een *diploma* is voor veel kinderen een extra stimulans, vooral voor kinderen die vanuit zichzelf of van huis uit niet bijzonder gemotiveerd zijn voor lezen. Als een kind zelfstandig enkele strategieën kan toepassen die het in het begin nog niet gebruikte, krijgt het zijn diploma en zijn eerste ster. De leerkracht kan variëren in het aantal strategieën dat per ster vereist is, al naar gelang de situatie. De eerste ster wordt door de leerkracht met een gele markeerstift ingekleurd en ondertekend.

Het kind mag het diploma mee naar huis nemen om ook door één van de ouders te laten ondertekenen. Daarna wordt het weer mee terug genomen naar school. Als een kind vervolgens weer een aantal strategieën heeft geleerd, krijgt het een tweede ingekleurde ster. Ook hier ondertekenen zowel de leerkracht als de ouders het diploma.

Als het kind bijna alle strategieën kan toepassen die speciaal voor hem van belang waren, kan gestopt worden met het Drie Sterren Lezen. Het kind krijgt dan zijn derde en laatste gekleurde ster, een plechtig moment waar wel even bij stilgestaan mag worden. Hierna mag het kind het diploma voorgoed mee naar huis nemen. In het algemeen duurt het 10 tot 16 weken voordat een kind voldoende op niveau leest.

Na het Drie Sterren Lezen

Als een leerling het diploma heeft gehaald, dient er toch af en toe nog aandacht besteed te worden aan de geleerde strategieën. Dit kunt u doen door op gezette tijden klassikaal aandacht te besteden aan deze strategieën. U kunt ook doorgaan met het individuele lezen met de leerling die het diploma behaald heeft, maar dan minder frequent, bijvoorbeeld eens per week. U kunt er tevens voor kiezen om nu met een nieuwe leerling te starten met het Drie Sterren Lezen.

Valkuilen en aandachtspunten

Tijdens coachingsrondes kwamen we de volgende problemen tegen:

- Leerkrachten hebben soms moeite om de regelmaat erin te houden en dan is het effect ook meteen veel minder. Om succes te hebben is het belangrijk dat de Drie Sterren leessessies elke dag doorgang vinden, dus vijf keer, zo niet dan toch minstens vier keer per week.
- Leerkrachten willen liever meer kinderen tegelijk helpen of nemen daarom soms elke dag een ander kind om individueel mee te lezen, zodat de kinderen maar één keer per week aan de beurt komen. Of ze stoppen er al na enkele weken weer mee om een andere leerling te kunnen helpen. Hoe goed bedoeld ook, dit is niet effectief. De leerkracht kan beter langere tijd met één leerling werken en pas na 10 tot 16 weken een ander kind nemen.
- Soms zijn er zoveel technisch zwakke lezers op een school aanwezig dat de tijd ontbreekt om deze kinderen allemaal individueel te helpen. Het is in dat geval aan te bevelen om het technisch leesonderwijs en met name de leesinstructie voor de hele groep eens tegen het licht te houden om te zien of hieraan nog iets te verbeteren valt.
- De leerkrachten hebben soms de neiging om de lezers erg vaak te onderbreken met vragen of aanwijzingen. Dit is niet de bedoeling; de strategiekaarten zijn vooral bedoeld om letterlijk naar te wijzen, zodat het kind zo weinig mogelijk verbaal onderbroken wordt tijdens het lezen.
- Sommige leerkrachten laten de kinderen aan het begin van de leessessie niet kiezen uit vijf verschillende boekjes maar kiezen zelf een boek voor het kind. Dat is jammer want het zelf mogen kiezen van een boekje is motiverend en nuttig. De leerkracht probeert uiteindelijk te bereiken dat kinderen een boek kiezen omdat ze het leuk vinden en niet omdat het een gemakkelijke tekst is. Sommige kinderen zijn door hun voorgeschiedenis erg onzeker en kiezen voor de veiligheid altijd het gemakkelijkste boekje. Als de leerkracht benadrukt dat alle boekjes geschikt zijn en dat het kind alle boekjes die op tafel liggen zeker goed zal kunnen lezen, gaat het kind uiteindelijk meer af op de eigen interesses.
- Soms laten leerkrachten de sessies erg uitlopen. Het is echter van belang om binnen de tijd te blijven, waarbij het wel de bedoeling is dat de kinderen minstens 10 minuten zelf lezen. Als de leessessies steeds uitlopen zijn leerkrachten minder geneigd om het consequent elke dag vol te houden.
- Let er bij de coaching vooral op dat de leerkrachten alle stappen van het Drie Sterren Lezen goed uitvoeren; ze hebben allemaal hun functie. Het is vooral van belang dat aan het begin van elke leessessie even kort teruggeblikt wordt op de vorige dag en dat de strategie waar het kind mee moet gaan werken in herinnering wordt gebracht.
- De strategiekaarten die bij het pakket geleverd worden, zijn slechts voorbeelden. Veel leerkrachten geven er de voorkeur aan om, in overleg met de leerlingen, zelf kaarten te ontwerpen.

Naar verwachting is het pakket van het Drie Sterren Lezen nog in het najaar van 2006 te bestellen bij het HCO (070-4482828). Als u op de hoogte gehouden wilt worden van de verschijningsdatum en de prijs, kunt u zich op een mailinglijst laten zetten via de emailadressen van de auteurs (elsaw@hco.nl en korsp@hco.nl). Als u vragen of opmerkingen hebt over het Drie Sterren Lezen, zijn deze ook van harte welkom op de genoemde emailadressen.

Literatuur

Clay, M. M. (1993). *Reading Recovery: A guidebook for teachers in training*. Portsmouth NH: Heinemann.

ELLO, Effectief Leren Lezen Ondersteuningsprogramma (1997). Pakket met Handleiding en Bijlagen. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands, Radboud Universiteit.

Elsäcker, W. van, & Verhoeven, L. (2001). *Interactief lezen en schrijven - Naar motiverend lees- en schrijfonderwijs in de midden- en bovenbouw van het basisonderwijs*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands, Radboud Universiteit.

Ven, H. van de, & Verhoeven, L. (1997). *Evaluatierapport. Effectief leren lezen ondersteuningsprogramma*. Nijmegen: Vakgroep Orthopedagogiek, Radboud Universiteit.

Vogt, M., & Nagano, P. (2003). Turn it on with Light Bulb Reading! Sound-switching strategies for struggling readers. *Reading Teacher*, 57(3), 214-221.